

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Mevrouw dr. J. Bussemaker
Postbus 16375
2500 BJ 'S-GRAVENHAGE

doorkiesnummer (070) 373 8636	uw kenmerk	bijlage(n)
betreft VNG-reactie advies actieve cultuurparticipatie	ons kenmerk ECSD/U201401020	datum 20 mei 2014

Geachte mevrouw Bussemaker,

De Raad voor Cultuur overhandigde op 6 maart desgevraagd het advies 'Meedoen is de kunst' aan u en de heer Brok, secretaris van onze vereniging. Het biedt een toekomstperspectief voor de actieve cultuurparticipatie in de vrije tijd. Tegelijk is een zogeheten mapping document over de veranderingen in het huidige lokale stelsel gepresenteerd door het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA). Beide documenten zijn begin april tijdens drie regiobijeenkomsten, georganiseerd in samenwerking tussen de betrokken landelijke organisaties, tegen het licht gehouden. Vervolgens zijn ze binnen onze organisatie bestuurlijk behandeld. Op basis van dit alles ontvangt u thans de VNG-reactie. Wij bespreken deze graag in het gezamenlijk bestuurlijk overleg van u, het IPO en de VNG op 4 juni a.s.

Essentie adviesaanvraag

In uw adviesaanvraag mede namens ons aan de Raad voor Cultuur heeft u de kernwaarden gememoreerd die de overheden traditioneel via hun beleid garanderen: toegankelijkheid, diversiteit, kwaliteit en spreiding van cultuuruitingen. Lokaal gaat het bovendien om maatschappelijke en economische aspecten. Gelet daarop heeft u aan de Raad verzocht om de verantwoordelijkheden van de overheden te benoemen en de functies waarin zij minimaal moeten voorzien. En om daarbij tevens te vermelden of differentiatie in ambitie, doelgroepen en disciplines (via scenario's) mogelijk is.

Legitimatievraagstuk

We willen allereerst een opvallende bevinding uit de regiobijeenkomsten memoreren. Tot voor enkele jaren scoorde actieve cultuurparticipatie zeer hoog in het gemeentelijke beleid. Inleiding tot kunst en cultuur, individuele ontwikkeling en sociale cohesie waren daarbij veel gebruikte begrippen. Ook wordt creativiteit als noodzakelijke vaardigheid in de 21^e eeuw tegenwoordig landelijk nog vaak genoemd. Toch wordt door de lokale overheid steeds vaker de vraag gesteld in hoeverre zij zich moet inlaten met activiteiten in de hobby- en vrijetijdssfeer van burgers. Wij zien het derhalve als belangrijke taak

voor u en de landelijke wetenschappelijke en kennisinstututen om de discussie over een eigentijdse legitimatie te initiëren.

Onze bevindingen bij het Raadsadvies

Wij zijn van oordeel dat het advies van de Raad een heldere richting aangeeft. Bovendien doorkruist het de gemeentelijke autonomie niet. Wel hebben wij enkele kanttekeningen.

1. Algemene aanbevelingen

De Raad ziet als noodzakelijke basisvoorzieningen voor cultuurbeoefenaren: locatie, activiteitenprogramma, promotie, vindbaarheid en toegankelijkheid. De overheden zouden rekening moeten houden met verschillende levensfasen. Kwaliteit is belangrijk en dit is ook het geval bij experimenten. Een activiteitenatlas kan zorgen voor transparantie.

Hierover hebben wij het volgende oordeel. De basisvoorzieningen zijn enerzijds herkenbaar. Maar anderzijds zijn deze sterk gericht op het individu dat lessen volgt. Te weinig komt de positie van de verenigingen en andere min of meer georganiseerde verbanden aan bod. Ook de relatie met andere domeinen zoals de drie decentralisaties is onderbelicht. Gemeenten kiezen niet voor een bepaalde levensfase. Wel komen kinderen en jongeren die algemene culturele vorming ontvangen en/of een kunstdiscipline willen aanleren in de lokale beleidspraktijk tot op heden nadrukkelijk aan bod. Ook bij ouderen en cultuur is dat steeds vaker het geval, mede vanwege het door u gesloten landelijke convenant. Kwaliteit zien de gemeenten primair als verantwoordelijkheid van het veld. En voor experimenten is het Rijk via zijn fondsstructuur een belangrijke overheidslaag. Een activiteitenatlas maken vraagt veel tijd. En de bedoeling is nog onduidelijk: dient deze ter informatie van de burgers of als beleidsbenchmark?

2. Gemeentelijke scenario's

Overheden zijn verschillend. Ditzelfde geldt voor de mogelijkheid van burgers en markt om zelf zaken te regelen en te bekostigen. Dit leidt volgens de Raad voor Cultuur tot vier typen gemeenten: creatief, talentvol, sociaal en vitaal.

Wij achten het verstandig dat de Raad niet heeft gekozen voor één scenario, maar rekening heeft gehouden met lokale verschillen. De scenario's zijn werkbaar, zo is ook gebleken uit de inmiddels beschikbare gemeentelijke zelfscans. In het sociale scenario gaat het voor veel gemeenten niet alleen om de toegankelijkheid die de Raad schetst, maar ook om de sociale stijging van burgers. En tijdens de regiobijeenkomsten kwam een vijfde scenario naar voren: de aantrekkelijke gemeente, waarbij actieve cultuurparticipatie als middel wordt gebruikt.

3. De rol van de gemeenten

De Raad is van oordeel dat de gemeente moet zorgen voor vijf goede basisvoorzieningen. Zij faciliteert dat deze voor iedereen toegankelijk zijn. Ze zorgt voor de aansluiting binnenschools/ buitenschools en voor de ondersteuning en stimulering van lokale verenigingen voor amateurkunst en erfgoed. Daarnaast faciliteert de gemeente nieuwe burgerinitiatieven.

Over dit deel van het advies is door veel gemeenten opgemerkt dat zij tegenwoordig niet meer zozeer 'zorgen voor', maar vooral 'zorgen dat'. Met name door middel van kortingspassen en/of deelname aan het Jeugdcultuurfonds trachten de lokale overheden de toegankelijkheid voor minder draagkrachtigen te faciliteren. De aansluiting binnenschools/buitenschools krijgt in eerste instantie vorm via de brede school. En zowel traditionele verenigingen als nieuwe burgerinitiatieven zijn lokaal in beeld.

Extra aandachtspunten

Er zijn enkele punten die de Raad wat onderbelicht, maar die naar ons oordeel wel inzet behoeven.

1. Aansluiting binnenschools/buitenschools

De gemeentelijke aanpak ten aanzien van de actieve cultuurparticipatie in de vrije tijd blijkt steeds sterker te gaan verschillen. Kern van het beleid vormden lange tijd de professionele centra voor de kunsten en de vrijwillige amateurkunstverenigingen. De centra hadden vaak drie soorten taken: bemiddeling voor het reguliere onderwijs; lessen en cursussen; facilitering van amateurkunst (groepen). Nu is er een scala aan activiteiten en organisatievormen bij of in plaats daarvan gekomen vanwege nieuwe wensen van burgers en beleidswijzigingen door gemeenten. De lokale samenleving blijkt zelf nieuwe zaken op te pakken en haar vitaliteit te laten zien.

Toch wordt ook onderkend dat niet alle kinderen van huis uit met cultuur in aanraking komen. De brede school blijkt een goed middel om hieraan tegemoet te komen en om hun ontwikkelingskansen te vergroten. Hiertoe zijn er al in 2007 bestuurlijke afspraken gemaakt in het kader van de Impuls brede scholen sport en cultuur (thans Brede impuls combinatiefuncties geheten). Het gaat daarbij om het uitbreiden van het aantal brede scholen met culturaanbod in zowel het primair als het voortgezet onderwijs, om te beginnen in de 40 krachtwijken. Alsook om het bevorderen dat de jeugd tot 18 jaar vertrouwd raakt met één of meer kunst- en cultuurvormen en het onder jongeren stimuleren van actieve kunstbeoefening. Nagenoeg alle gemeenten doen mee aan de Impuls en cultuurcoaches hebben in dit kader een belangrijke lokale rol. Maar wij denken wij dat er meer resultaat behaald kan worden als er gericht gewerkt gaat worden. Ook achten wij een betere aansluiting tussen binnen- en buitenschoolse activiteiten noodzakelijk. Als vervolg op het programma 'Cultuureducatie met kwaliteit in het primair onderwijs' willen wij u een programma 'Cultuureducatie met kwaliteit in de brede basisschool' aanbevelen. Het gaat daarbij om activiteiten buiten de verplichte schooltijden. Dit kan de opmaat vormen voor een stapsgewijze opbouw van de culturele loopbaan.

2. Talentontwikkeling bij amateurs

Niet iedereen is een toptalent, maar heeft wel een talentontwikkelingsrange. Zo is ook gebleken tijdens een debat van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen en de Boekmanstichting op 3 april jl. Het blijkt echter niet gemakkelijk is om jongeren boven 12 jaar vast te houden binnen de actieve cultuurparticipatie. Kleinere gemeenten accentueren in hun beleid met name de breedte. Grotere plaatsen zouden vooral aan de lat moeten staan als het gaat om talentontwikkeling, te beginnen met die bij amateurs. Hierin zou meer structuur kunnen worden aangebracht. Zoals het met rijkshulp vormen van een netwerk van steden die dit als taak voor zichzelf zien. Ook de cultuurprofiel scholen zouden door u meer en structureel financieel ondersteund kunnen worden. Zeker daar waar het gaat om VMBO-leerlingen, die elders moeilijk bereikt worden. De hogere kunstvakopleidingen hebben van oudsher voor mogelijke toptalenten hun eigen vooropleidingen op specifieke scholen. Mogelijk kan er geleerd worden van de aanpak bij talentbegeleiding in de sport.

3. Versterking van verenigingen

Door de provincies en het Rijk is er de afgelopen jaren sterk bezuinigd op de amateurkunst in verenigingsverband. Op provinciaal niveau heeft dit met name negatieve gevolgen voor de kadervorming en de onderlinge inhoudelijke uitwisseling. Op landelijk niveau heeft het Kennisinstituut voor Cultuureducatie en Amateurkunst niet meer de brede opdracht die het sectorinstituut Kunstfactor tot 2013 voor deze sector had. De vrijwillige verenigingen vormen evenwel zeker in kleinere gemeenten vaak de ader van de actieve cultuurparticipatie en daarmee ook voor de sociale cohesie. Wij zouden graag zien dat er opnieuw voldoende landelijke en provinciale ondersteuning voor hen komt waardoor zij versterkt worden. Inmiddels zijn er in dit opzicht waardevolle nieuwe initiatieven vanuit de amateurmuziek aan ons gemeld. Ook hier geldt dat de versterking van sportverenigingen wel tot het rijksbeleid behoort.

Tot slot

Wij achten het een goed signaal als er een convenant komt over de actieve cultuurparticipatie. Voor ons geldt hierbij wel als voorwaarde dat het om de drie overheidslagen dient te gaan, dit betekent dat het IPO ook ondertekent. Het convenant zou met name gericht moeten zijn op de door ons geconstateerde leemten en de op basis daarvan gewenste stimulansen: aansluiting binnenschools/ buitenschools, talentontwikkeling bij amateurs en versterking van verenigingen. Hierbij gaan we ervan uit dat er daarnaast al een convenant 'Ouderen en cultuur' is en dat u in algemene zin doende bent om de relatie van cultuur met andere domeinen te versterken.

Hoogachtend,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized loop that starts at the bottom left, goes up and right, loops back down and left, and then goes up and right again, ending with a small arrowhead pointing towards the top right.

J. Kriens
Voorzitter directieraad